

UČENIČKI PROJEKT: KRIŽEVCI SREDINOM 19. STOLJEĆA

MARIJA MILAS

Gimnazija Ivana Zakmardija Dijankovečkoga Križevci
Milislava Demerca 8
HR - 48260 Križevci
ivan.milas@kc.t-com.hr

Stručni članak
Professional paper

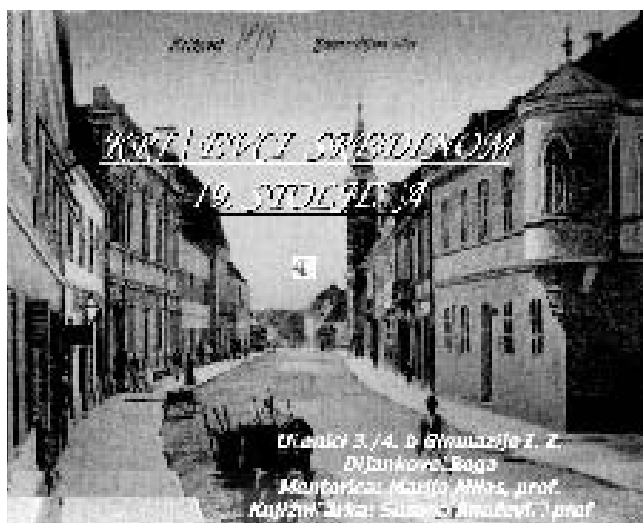
Primljeno/Recieved: 20. 12. 2008.
Prihvaćeno/Accepted: 10. 01. 2009.

Učenici 3. razreda Gimnazije, u okviru nastave hrvatskoga jezika, sudjelovali su u projektu "Križevci sredinom 19. stoljeća". Istraživanja su provodili u Gradskoj knjižnici, Muzeju, razgovarali s ljudima u Poglavarstvu, koristili Internet, prikupljali podatke u turističkim uredima, katastru i sl.

Ovaj projekt pokazuje višestruku korist u obrazovanju učenika. Postali su samostalniji, sigurniji u nastupu, a posebno veseli što je u realizaciji projekta sudjelovao cijeli razred, 30-tak učenika.

Nažalost, program nastave hrvatskoga jezika u gimnaziji, zbog preopširnog gradiva, ne omogućava ovakav oblik nastave koji kod učenika pobuđuje kreativnost, znanstvenu znatiželju i potiče ih na volju za učenjem.

Ključne riječi: učenici, gimnazija, projekt, smještaj, karte, grad, ilirci, glazba, školstvo, knjižnica, časopisi, literatura

Sl. 1. Učenički projekt: Križevci sredinom 19. st.

Cilj projekta: Prikupiti informacije o Križevcima sredinom 19. st. iz Zavičajne zbirke Gradske knjižnice "Franjo Marković" Križevci kako bismo potvrdili kulturni značaj našega grada u to vrijeme za cijelu Hrvatsku.

Opis projekta: Po uputama knjižničarke Gradske knjižnice i profesorice hrvatskoga jezika, u Zavičajnoj zbirci učenici pronalaze informacije koje im pomažu u rasvjetljavanju društvenih i kulturnih događanja u Križevcima sredinom 19.st.

Rezultati: Upoznavati učenike i širu javnost s kulturnom baštinom Križevaca i bliže okolice te razviti osjećaj zavičajnosti prema rodnom kraju.

Stvoriti nove promicatelje našega zavičaja.

Kritički se osvrnuti na čuvanje baštine, ali i pokrenuti nove ideje za njeno očuvanje.

Oblik rada: Presentacija u PowerPointu

Javna prezentacija: travanj 2007.

Za realizaciju zadataka učenici su podijeljeni u sedam skupina:

1. KRIŽEVCI, VARAŽDIN, ZAGREB (smještaj, karte, stanovništvo)
2. GRAD KRIŽEVCI SREDINOM 19. st.
3. KNJIŽEVNICI: ANTUN NEMČIĆ, MIRKO BOGOVIĆ, LJUDEVIT VUKOTINOVIĆ, SIDONIJA RUBIDO ERDÖDY
4. GLAZBA
5. ŠKOLSTVO
6. KNJIŽNICA I ČITAONICA, ČASOPISI
7. LITERATURA

U izradi projekta veliku je pomoć učenicima pružila knjižničarka Gradske knjižnice, koja ih je, uz profesoricu, vodila u izboru građe: upoznavanju

s temom, odabirom građe o Križevcima, izdvajanjem građe za projekt, označivanjem stranica na kojima se nalaze relevantni podatci.

Odabrana grupa učenika dobila je upute za pisanje popisa literature.

1. KRIŽEVCI, VARAŽDIN, ZAGREB (smještaj, karte, stanovništvo)

Prva skupina učenika trebala je pronaći u katastru najstarije katastarske karte Križevaca te su ih uz posebnu dozvolu i snimili. Prve karte datiraju iz 1861., a omogućile su im uvid u tadašnji položaj grada, njegovu razvijenost te širu okolicu Križevaca. Prepoznali su mnoge građevine i sakralne objekte te zaključili da su Križevci sredinom 19. stoljeća imali sva obilježja srednje razvijenoga grada.

Istražili su i gradove u okružju, Varaždin i Zagreb te usporedili broj stanovnika u tim grado-

vima s brojem stanovnika Križevaca sredinom 19. st. i danas. Pri tom su podatke sakupljali iz turističkih ureda gradova i dobili zanimljive brojke.

Tablica 1. Broj stanovništva

Varaždin	Zagreb	Križevci	Razdoblje
Oko 10000	Oko 16000	Oko 5000	sredina 19.st.
Oko 50000	oko 1000000	oko 11000	danas

Slikama su ilustrirali gradove u okružju, Varaždin i Zagreb!

Druga skupina učenika temeljito je obradila sam grad Križevce sa svim povijesnim, kulturnim i sakralnim objektima. Tako su istražili kako je grad izgledao u to vrijeme te otkrili da su sve crkve već sagrađene, otvorilo se Gospodarsko i šumarsko učilište (1860.), prvo takve vrste na

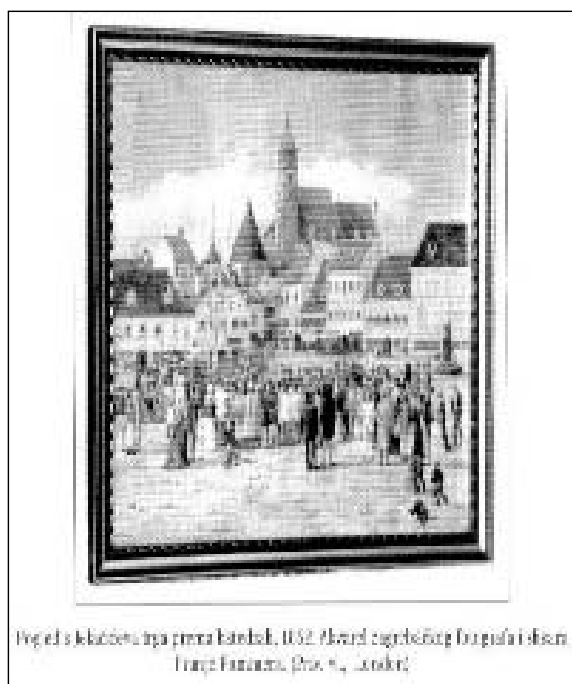

Sl. 2. Katastarska karta Križevaca iz 1861. g.

jugoistoku Europe, raskošno su stajale županijska palača, sabornica te kuća Karas (današnji muzej). Postojala je i pivnica, dvije tiskare, paromlin i nekoliko hotela. Ilirska čitaonica otvorena 1838. godine, poseban je ukras gradu.

Sl. 3. Varaždin sredinom 19. stoljeća

Sl. 4. Zagreb sredinom 19. stoljeća

Mlade ljude posebno zanima građanski život. Stoga su istražili kako su se građani toga doba odijevali, koje su modne trendove slijedili i kako su se mladi zabavljali. Podatke su pronalazili u gradskom muzeju, zavičajnoj zbirci, na internetu. Vrlo su zanimljivi i njihovi komentari prilikom predstavljanja projekta.

Radeći na prikupljanju podataka, učenicima se učinila vrlo zanimljivom zgrada na slici. (nazvali su je kuća Pomper, prema sadašnjem stanaru!). Ostala je do današnjih dana u izvornom obliku.

Na krovu uglovnice i danas se nalazi ilirski znak te su mladi istraživači predložili da se zgrada pretvori u ilirsku kuću u kojoj bi se održavali različiti programi vezani za to vrijeme. Zanimljiva ideja koju bi svakako trebale oslušnuti gradske vlasti!

3. ZNAMENITI UMJETNICI

Treća grupa učenika istraživala je znamenite ličnosti vezane za Križevce sredinom 19. stoljeća. Istražili su u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice osobe čije je djelovanje u nekom razdoblju života vezano za Križevce. Tako su se upoznali sa Mirkom Bogovićem, Ljudevitom Vukotinovićem pl. Farkašom, Antunom Nemčićem i Sidonijom Rubido Erdödy. Kako u školi uče samo o Antunu Nemčiću, a ostale tek spominju, stekli su i dodatna znanja o znamenitim umjetnicima. Kritički su se osvrnuli na zapašteni izgled Sidonijinog dvorca u Gornjoj Rijeci, ali i dobili slike makete budućega izgleda od novog vlasnika..

4. GLAZBA

Tražeci podatke o glazbi u razdoblju ilirizma naišli su na podatke da se glazba posebno nje govala u salonima plemićkih obitelji Ožegović, Patačić, Rubido, Kiepatch. Saznali su da je sredinom 19. stoljeća vrlo bogat glazbeni život, osniva se Glazbeni zavod, a pronašli su i podatak da su na dočeku bana Jelačića, 1848. svirali Grloci, Gross, Pavliček, Breyer idrug. Pronašli su i dosta podataka o Albertu Štrigi, autoru libreta za operu "Ljubav i zloba".

Sl. 5. Antun Nemčić

Sl. 6. Sidonija Rubido Erdödy

Sl. 7. Ljudevit Vukotinović

5. ŠKOLSTVO

Podatke o školstvu sredinom 19. st. pronalazili su u Gradskom muzeju i otkrili da Gradska narodna škola djeluje od kraja 18. st. a učitelji su bili franjevci i pavlini. Učenici toga vremena su učili iz abecedara, početnice, katekizama, "imenknjižice", "šlabekuvanja tabela" i knjižice za računanje. Učilo se na narodnom jeziku. Sredinom stoljeća u pučke škole polazi 816 učenika i 375 učenica u 20 škola. Tih godina školu pohađaju i djeca iz okolnih sela: Majurca, Malog i Velikog Potočeca, Prikraja, Brckovčine i Sv. Martina.

Od srednjih škola spominju se Šegrtska škola (od 1839.) i Poljodjelska škola (od 1848.). Otkrili su da naša sadašnja gimnazija vuče korijene iz Pavlinske gimnazije iz 1674.

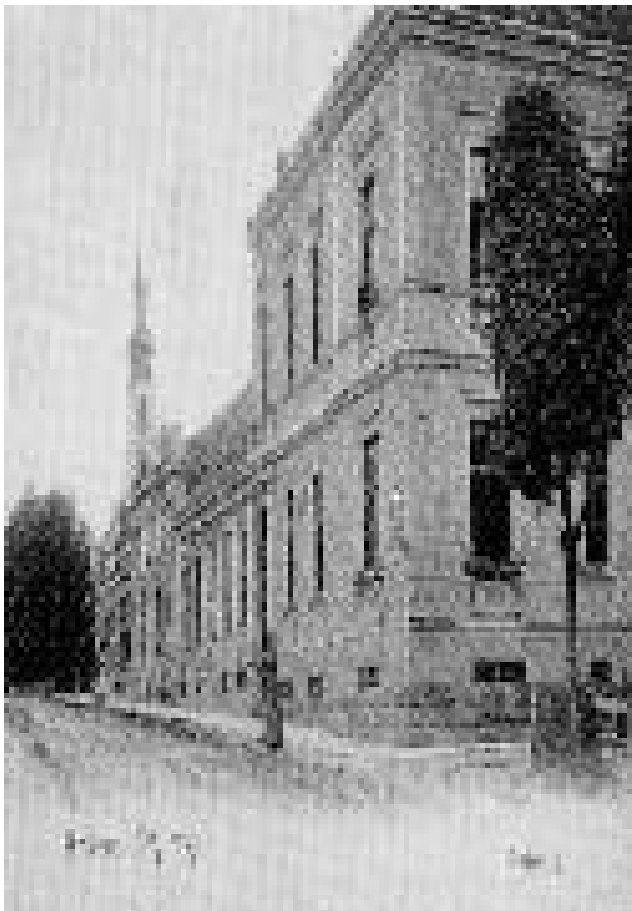
Sl. 8. Stranica Razredne knjige

Sl. 9. Zgrada Gradske narodne škole sredinom 19. st.

6. KNJIŽNICA I ČITAONICA, ČASOPISI

Od, već spominjane 1838. godine, u Križevcima djeluje čitaonica kao središnje kulturno okupljalište. U bogatoj Zavičajnoj knjižnici učenici su pronalazili zanimljive podatke koji su im rasvijetlili razna događanja toga vremena. Posebno su ih oduševila izdanja novina i časopisa, Danica i Kola.

Sl. 10. Zgrada Ilirske (Narodne) čitaonice

7. LITERATURA

Za ostvarivanje ovoga projekta učenici su koristili velik broj knjiga. Smatram da je korištenje literature, istraživanje iz različitih izvora, razgovori koje su obavili, izuzetan dobitak za sve njih. Oduševilo me kao profesoricu hrvatskoga jezika i voditeljicu ovoga projekta kako su se za ovakav način nastave zainteresirali i učenici koji nerado uče.

Prava slika projekta može se sagledati iz prezentacije koju su učenici prikazali nekoliko puta u Križevcima i Zagrebu.

POPIS LITERATURE KORIŠTENE ZA IZVEDBU PROJEKTA KRIŽEVCI SREDINOM 19. STOLJEĆA IZ GRADSKOJE KNJIŽNICE "FRANJO MARKOVIĆ" KRIŽEVCI (većina knjiga i časopisa čuva se u Zavičajnoj zbirici Crisiensia)

KNJIGE (44)

Križevci: grad Svetoga Marka Krizina Križevčanina/urednik Renata Husinec.; - Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 1995.

Križevci: razvoj grada : bilješke/Vladimir Bedenko.; - Zagreb: Zadruga štampa, 1975.

Gradovi i općine Republike Hrvatske: knjiga 1/uredništvo Dragutin Pavličević...(et al.); - Zagreb: Mato Lovrak, 2004., str. 332-338

Hrvatski preporod: temeljni programski tekstovi : svezak I. i II / priredio i predgovor napisao Ivan Martinčić.; - Zagreb: Erasmus naklada, 1994.

Povijest hrvatske književnosti: tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne/Dubravko Jelčić.; - 2. znatno prošireno izd. - Zagreb: Naklada Pavičić, 2004., str. 103,114,115

Glazbeni život Križevaca u 19. i 20. stoljeću / Suzana Čepek. - Križevci, 1993. (maturalni rad, rukopis)

Bidermajer u Hrvatskoj = Biedermeier in Kroatien: 1815 - 1848 : arhitektura, urbanizam, skulptura, slikarstvo, umjetnički obrt, književnost, glazba, moda / voditelj Vladimir Maleković.; - Zagreb: Muzej za umjetnost i obrt, 1997.

Gimnazija u Križevcima/Renata Husinec, Petar Delić.; - Križevci: Matica hrvatska Križevci, 1999., str. 21

Povijest hrvatske književnosti XIX. stoljeća: knjiga I. : od Andrije Kačića Miošića do Augusta Šenoe (1750 - 1881)/Miroslav Šicel.; - Zagreb: Naklada Ljevak, 2004.

Hrvatski narodni preporod: knjiga I i II : Ilirska knjiga ; priredio Jakša Ravlić. - Zagreb: Matica hrvatska, 1965. (Pet stoljeća hrvatske književnosti ; knjiga 28 i 29.)

Album zaslužnih Hrvata XIX. stoljeća: sto i pedeset životopisa, slika i vlastoručnih podpisa/sakupio, popunio i napisao Milan Grlović; slike crtao Stjepan Kovačević. - Reprint izdanje. - Rijeka: Tiskara Rijeka, 1992.

Pjesnici hrvatskog romantizma: svezak 1/priredio i predgovor napisao Mirko Tomasović.; - Zagreb: Erasmus naklada, 1995.

Križevci: grad i okolica/glavni urednik Žarko Domljan; fotografije Krešimir Tadić. - Zagreb: Institut za povijest Sveučilišta, 1993. (radovi: Olga Maruševski: Križevci u 19. stoljeću, str. 51-75

Žarko Domljan: Profana arhitektura, str. 103-135)

Umjesto drame lakrdija: igra u tri čina s međupauzama. Potkalničke varijacije/Branimir Detoni.; - Križevci: Ogranak Matice hrvatske Križevci, 2005. (poglavlje: Križevačka svjetla pozornice, str. 79-81)

Vukotinović: (1813. 1893. 2003. : na iskonima moderne Hrvatske = at the springs of modern Croatia. - Zagreb: Hrvatski prirodoslovni muzej, 2003.

Hrvatski narodni preporod: 1790 - 1848. : Hrvatska u vrijeme Ilirskog pokreta. - Zagreb: Povijesni muzej Hrvatske, 1985.

Gradska knjižnica "Franjo Marković" Križevci : spomen knjiga u povodu 160. godišnjice postojanja / Marjana Janeš-Žulj i Petar Delić. - Križevci : Gradska knjižnica "Franjo Marković", 1998.

Kajkavski kalendar (Matica hrvatska Čakovec) Marija Milas: Sidonija Rubido Erdodi

Križevački zbornik II / glavni i odgovorni urednik Vlado Srimšek. - Križevci : Narodno sveučilište Križevci, 1982. (rad: Petar Delić: Ilirska čitaona u Križevcima, str. 187-191)

Fran Gundrum Oriovčanin : gradski fizik u Križevcima / Franjo Husinec. - Križevci : Matica hrvatska Križevci, 2001. (poglavlje: Križevci, str. 67-85)

Kronika pošte Križevci : pregled povijesti PTT prometa u križevačkom i vrbovečkom kraju / Rade Milosavljević ; karte Dragutin Feletar. - Križevci : OOUR PTT prometa Križevci, 1989., str. 23

Križevačka književna slava : Hrvatska riječ u Križevcima / priredio Stjepan Sučić. - Križevci : Matica hrvatska Križevci, 1998.

Razvoj obrtničkog školstva u Križevcima / Željko Kržek. - Križevci : Pedagoško društvo Križevci, 2001., str. 25-28, 100-104

Križevačka preparandija 1920.-1965. : u povodu 80 godina osnivanja i 750. obljetnice proglašenja Križevaca slobodnim kraljevskim gradom / uredio Valentin Puževski. - Križevci : Hrvatski pedagoško-književni zbor, Ogranak Križevci, 2002., str. 23

Gospodarsko i šumarsko učilište u Križevcima / Renata Husinec i Petar Delić ; (fotografija Ivan Katanović... et al.). - Križevci : Ogranak Matice hrvatske Križevci, 1995., str. 16-22

Povijest glazbe : knjiga 4 / Josip Andreis. - Zagreb : Liber; Mladost, 1974. (poglavlje: Ilirski skladatelji)

Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas: od godine 1780. do 2. ožujka 1835/pribrao i uredio Antun Cuvaj.; - 2.ispr. i pop. izd. - Zagreb: Nakl. kr. Hrv.-Slav.-Dalm. zem.vlade, Odjel za bog..., 1911.

Građa za povijest školstva kraljevina Hrvatske i Slavonije od najstarijih vremena do danas: od 2. ožujka 1835. do 31. prosinca 1851/pribrao i ur. Antun Cuva.; - 2.isp. i popun.izd. - Zagreb: Nakl. kr. Hrv.-Slav.-Dalm. zem. vlade, Odjel za bog..., 1911.

Izvještaj za školsku god. 1952/53. izdan u čast 700 godišnjice grada Križevaca.; - Križevci: Gimnazija u Križevcima, 1953. (poglavlje: Razvoj školstva)

Sidonija Rubido Erdödy: prva hrvatska primadona/ Ivan Peklić, Vladimir Starešec.; - Križevci: Gradska knjižnica "Franjo Marković", 2001.

Doček bana Jelačića u Križevcu: dne 11. srpnja godine 1848/napisao Fran S. Gundrum Oriovčanin.; - Zagreb: Tisak Dioničke tiskare, 1904.

ČASOPISI (5 naslova, 12 brojeva)

Naše gore list: zabavno poučni časopis : drugi tečaj/ odgovorni urednik i izdavaatelj Mijo Krešić.; - Zagreb: Brzotisak Ante Jakića, 1862. (članak: Hrvatsko kazalište u Križevcu, str. 38 i 46)

Cris : časopis Povijesnog društva Križevci : god. VII, broj 1/2005 ; glavna i odgovorna urednica Tatjana Tkalčec. - Križevci : Povijesno društvo Križevci, 2005. - (članak: O. Novosel: Prilog povijesti gradske limene glazbe u Križevcima do 1982., str. 134-138)

Kaj : časopis za književnost, umjetnost i kulturu : broj 2/1997 / glavna i odgovorna urednica Božica Pažur. - Zagreb : Kajkavsko spravišće, 1997. (članak: T. Tomac-Topolovec: Pjesnici u križevačkom kraju od XVII. stoljeća do danas, str. 87-89)

Danica ilirska, pretisak, godišta: 1835.-1838., 1838.-1840., 1841.-1843., 1844.-1846., 1847.-1849. članci: Dopis iz Križevaca o zabavama u kasinu, br. 13(1840)

Nemčić: Dopis iz Križevaca o održanoj kazališnoj predstavi, br. 36(1842), str. 143

Dopis iz Križevaca o održanoj kazališnoj predstavi, br. 40(1846), str. 162

Dopis iz Križevaca o održanoj kazališnoj predstavi, br. 51(1846), str. 202

Kolo: članci za literaturu, umetnost i narodni život : pretisak : godišta 1- 3, 4-6, 7-9 (knjiga 1, 2 i 3) - Zagreb: Erasmus naklada, 2004.

Kolo 1842. - 1853.: Knjiga o Kolu : (pretisak)/priloge odabrao i tekstove napisao Ivan Martinčić.; - Zagreb: Erasmus naklada, 1993.

OSTALI IZVORI:

Gradski muzej
Katastar
Kašik d.o.o.
Općina Gornja Rijeka

GLAZBA:

Pozadina: Ferdo Livadić-Nokturno u fis-molu
Vatroslav Lisinski-Prosto zrakom ptica leti
Ferdo Livadić-Još Horvatska nij' propala

Summary

Students' project: Križevci in the mid 19th century

Keywords: students, high school, project, maps, town, Illyrian, music, schooling, library, magazines, periodicals, literature

High school third-grade students participated in project 'Križevci in the mid 19th century' which was part of their syllabus. They carried out investigations in town library, talked to town officials, used the Internet, gathered information from tourist bureaus, land-registry etc.

The project proved to have several advantages in educating students: they became more independent, selfconfident, better at speaking in public. The whole class of 30 students was included in the work.

Unfortunately, the programme of the Croatian language as mother tongue in high school cannot offer, due to its extensiveness, such form of acquiring knowledge although it motivates students, enables them to develop creativity, scientific curiosity and the will to learn more.